Müasir texnologiyalar imkan verir ki...

İSTEHSAL PROSESİNDƏ ƏTRAF MÜHİT ÇİRKLƏNMƏSİN

Gələcək nəsillər bəlkə də heç təsəvvür edə bilməyəcək ki, Bakıda Qara şəhər adlı bir yer olub. Çünki tüstülü, mazutlu Qara şəhər indi Ağ şəhərə çevrilib. Bir zamanlar Balaxanı zibilxanası daim yanır, tüstü buraxırdı və şəhəri elə bil böyük, tutqun bulud bürüyürdü. Ora da təmizləndi, yerində böyük zavod tikildi, poliqon inşa edildi. Daha sonra Olimpiya stadionu istifadəyə verildi, böyük bir park salındı. Yaxınlıqdakı Böyükşor gölü təmizləndi.

Hələ Sumqayıtı demirik! Bu, sovet dönəmində ekoloji cəhətdən ən çirklənmiş şəhər hesab olunurdu. O vaxt Sumqayıtdan şimal istiqamətində gedən maşınların sərnişinləri havadan zəhərli iy gəldiyi üçün şüşələri bağlayardılar. İndi Sumqayıt həm öz sənaye potensialını qoruyub saxlayan, həm də ekoloji cəhətdən təmiz şəhərdir.

Bunlar ölkəmizdə son onilliklər ərzində ekoloji problemlərin həllinə yönəldilən ardıcıl tədbirlərin nəticəsidir. Bu, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə təbiətin xilası üçün həyata keçirilən çoxsaylı layihələr sayəsində mümkün olub.

Ekologiya ilə mübarizədə Bakıda və Sumqayıtda yerləşən neft-qaz emalı və neft-kimya müəssisələri genişmiqyaslı işlər aparır. Məlumdur ki, neftin və qazın emalı prosesi zamanı ətraf mühitə müxtəlif təsirlərin olması riski mövcuddur. Həmin təsirlərin qarşısının alınması və yumşaldılması işlərə peşəkar mütəxəssislərin cəlb olunmasını, müvafiq ləvazimatların tətbiqini, həmçinin uyğun plan və prosedurların müəyyənləşdirilməsini tələb edir. Bu məqsədlə "SOCAR Downstream Management" (SDM) şirkəti ixtisaslaşmış kadrlar cəlb etməklə ətraf mühitin idarə olunması sistemini qurub. Burada istehsalat fəaliyyətlərinin ekoloji sahədə qəbul edilmiş yerli qanunlara və beynəlxalq standartlara uyğun həyata keçirilməsi prioritet məsələlərdəndir. Şirkətin ətraf mühit komandası bu istiqamətdə ölkə üçün əhəmiyyətli olan bir sıra layihələr reallaşdırıb. Bəzi layihələrin icrası isə davam edir.

Ekoloji baxımdan təmiz nəqliyyatın inkişaf etdirilməsi bu gün qlobal səviyyədə ətraf mühitin qorunması üçün vacib şərtlərdən biridir. Statistik rəqəmlər göstərir ki, ətraf mühitin çirklənməsinin 70-80 faizini məhz avtomobillərin buraxdığı zərərli qazlar təşkil edir. Bu isə ekosistemin sağlamlaşdırılması üçün ilk növbədə yanacağın keyfiyyətinin yaxşılaşdırılmasını zərurətə çevirir.

Bir neçə il əvvəl SOCAR (Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti) istehsal olunan neft məhsullarının, xüsusilə benzin və dizelin keyfiyyətinin ən müasir beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması məqsədilə Heydər Əliyev adına Neft Emalı Zavodunda yenidənqurma və modernizasiya layihəsinə başlamaqla bu məsələlərə həssas yanaşma nümayiş etdirib.

Bu baxımdan zavodda mühüm tədbirlər həyata keçirilib. Yeri gəlmişkən, burada çirkab suları təmizləyən qurğuların tikintisini də misal gətirmək olar. Müəssisədə aparılan yenidənqurma layihəsinin ikinci mərhələsi dekarbonizasiya texnologiyalarının tətbiqi, şəhərdaxili ekoloji risklərin azaldılması ilə səciyyələnəcək. Layihənin tam həyata keçirilməsi növbəti 15-25 il ərzində ölkəmizin yanacağa olan tələbatını ödəməyə və ixrac potensialını artırmağa imkan verməklə yanaşı, müəssisənin istismar xərclərini optimallaşdıracaq. Təbii ki, bu layihənin ətraf mühitin sağlamlaşdırılmasına xeyli müsbət təsiri olacaq.

Xatırladaq ki, SOCAR-ın dəstəyi ilə zəhərli və zərərli, ekologiyaya mənfi təsir göstərən istehsalatlar ləğv edilib, səmərəli işləyə bilən istehsalat sahələri isə yenidən qurulub. Məsələn, "Azərikimya" İstehsalat Birliyinin əsas istehsalat sahələrinin yerləşdiyi Etilen-Polietilen Zavodunda yeni azot-oksigen kompleksi və müasir tipli soyutma qurğusu tikilib. Bir sıra sahələr əsaslı təmir olunub. Eyni zamanda kimyəvi suları təmizləyən qurğu inşa edilib. Bu, Xəzər dənizinə axıdılan suların təmizlik həddinin maksimal dərəcədə təmin edilməsinə, təmizlənən suların irriqasiya məqsədilə istifadə olunmasına imkan verib. 10 il əvvəl burada butan-butilen fraksiyasının hidrogenləşdirilməsi qurğusu istismara daxil olub.

Karbamid zavodunda isə 2024-2025-ci illərdə bir sıra rəqəmsal transformasiya layihələrinin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulub. Bu layihələrin həyata keçirilməsi nəticəsində müəssisə maksimum istehsal gücü ilə fəaliyyət göstərməklə yanaşı, hər ton karbamid üçün sərf olunan təbii qaz miqdarının azalması da təmin ediləcək. Təbii qaz sərfiyyatının azalması isə öz növbəsində atmosferə atılan karbon emissiyalarının azalmasına və zavodun ekoloji cəhətdən daha təmiz müəssisəyə çevrilməsinə şərait yaradacaq.

Metanol Zavodunda da ekoloji problemlərin həll olunması üçün əhəmiyyətli tədbirlər görülüb. Belə ki, istehsalat prosesinin ekoloji cəhətdən təmiz olması, ətraf mühitə zərərli təsirlərin azaldılması məsələsi daim diqqət mərkəzindədir. Zavodda istismar edilən istehsalat və məişət-sanitar tullantı sularının təmizlənməsi qurğuları mütəmadi olaraq texniki baxışdan keçirilir, tullantıların çeşidlənməsi nəzarətdə saxlanılır. Bir sözlə, bu müəssisədə biznes prosesinin təhlükəsiz idarə edilməsi, aktivlərin bütövlüyü, bütün işlərin və əməliyyatların təhlükəsiz və keyfiyyətlə yerinə yetirilməsi sırasında ətraf mühitin mühafizəsi də qarşıya qoyulan başlıca vəzifələrdəndir.

Onu da qeyd edək ki, neft-qaz emalı və neft-kimya müəssisələrinin tikintisində və yenidən qurulmasında da ekoloji tələblərə riayət olunub. Belə ki, "SOCAR Polimer" MMC-nin Polipropilen Zavodunun və Yüksək Sıxlıqlı Polietilen Zavodunun tikintisində ekoloji və sosioloji təsirləri minimuma endirmək üçün beynəlxalq "Ekvator" prinsiplərinə riayət olunub və bu sahədə məşhur Kanada şirkəti "Golder Associates" ilə əməkdaşlıq edilib.

Sadalanan tədbirlər görülmüş işlərin yalnız kiçik bir hissəsidir. Ona görə də qısaca belə demək olar: ölkəmizin neft-qaz emalı və neft-kimya müəssisələrində ətraf mühit məsələləri daim diqqət mərkəzindədir.

Flora SADIQLI,
"Azərbaycan"

Azərbaycan.-2025.- 30 iyul (№ 156).- S.10.